

vekingarrørslan, serliga samkomurnar, vanliga nevndar brøðrasamkomurnar, fáa víða um landið, eitt nú í Norðuroyggjum, um og eftir 1920. Eftir hetta frambrotið stóð vekingarrørslan ekki til viks í føroyska samfelagnum longur, hon kom rættiliga inn í ljósmálan og snaraðist so við og við saman við tað, vit kunnu kalla føroyskt nýtilvit, t.e. tað samfelagstilvit, sum vaks fram eftir at gamla bygdarsamfelagið fór í toftina.

Í vekingarrørsluni drangar Victor Danielsen eyðvitað himmalhøgt upp um öll onnur. Ávirkanin, sum trúboðsvirkið hjá Victori Danielsen hevði á føroyskt samtíðartilvit er ikki lítið. Victor Danielsen byrjaði sítt virki fyri samkomurnar í 1916, tá hevði hann, sum hann sjálvur tekur til, „sæð ljósið í Kristusi“ og ljósið var honum so bjart, at flest annað var mest sum einki, valla skuggi.

Victor Danielsen var ein eldsál, hann ivaðist ikki í, at evsti dagur var í nánd og førði boðskap sín fram uttan honk, uttan himpr. Mongum mundi tykjast boðskapurin óflættiligur, ongin óvissa toldist, einki vingl. Victori Danielsen lá, sum vituligt var, nógv á at rækka so mongum sum gjørligt, so skjótt og greitt, sum til bar. Tískil var tað ikki meiri enn sjálvsagt, at hann bæði í talu og skrift valdi at beina boðskap sín gjøgnum gerandismálið hjá

teimum, ið hann vendi sær til og tað málið var eyðvitað føroyskt. Men hann gjørði hetta ikki, hvørki so ella so, av tjóðskaparpolitiskum ávum ella umhuga fyri framtíðini hjá føroyskum máli. Tann framtíð hann hugaði sær til var yvirjarðlig. Hansara heimur býttist ikki sundur eftir mótsetninginum millum tað føroyska og danska í Føroyum, millum sjálvstýri og samband, hann gjørði fyrst og fremst skil millum tey umvendu og tey óumvendu, tað góða og syndina, frelsu og glatan. Tjóðskapur ger honum lítlan mun, viðhvørt hevur hann, at vísa seg, enntá agg av honum. Í skaldsöguni *Aðru ferð*, sum á fyrsta sinni kom út í 1926, sigur hann einastaðni (2. kap.): *kirkjan og tað tjóðskaparlíga eru størstu avgudar hjá tí óumvendu verð*.

Hesin hugburðurin merkir eisini orbragið, Victor Danielsen hevur í orðaskiftinum um málið í býbliutýðingum sínum, serliga teirri týðingini av *Nýggja Testamenti*, sum kom út í 1937. Í eini grein í *Dagblaðnum* í februar í nítjanhundrað og tvey og hálvtrýss, tá ið hart blaðstrið stóð um heildartýðing hansara av bíbliuni frá 1949, svarar hann ábreiðslum um málið í teirri eldri týðingini av *Nýggja Testamenti* soleiðis:

Eg skrivaði fyri at bókin skuldi vera til uppbyggingar og ikki fyri at

Føroyskt máltilvit stendur sum eitt strá í vindi, sveiggjar aftur og fram millum okkurt slag av ansi øðrumegin fyri tí virði, málið hevur fyri eindarkensluna í samfelagnum, og so eina skít-veri-við-málinum-stöðu hinvegin,

demonstrera, at eg dugdi at skriva føroyskt.

Í somu grein beinir Victor Danielsen eisini spjótum sínum móti tí tjóðskapargrundaða mentaskapinum í Føroyum. Síðani aldarskiftið nítjanhundrað hövdu eitt nú háskúlamenninir Símun av Skarði og Rasmus Rasmussen (og seinni eisini Christian Matras o.o) arbeitt miðvíst fyri at búa føroyskt mál út til at bera nútíðarligan mentaskap. Í hesum anda týddi Jákup Dahl ymsar tekstir í Bíbliuni m.a. *Dávidssálmarnar* í Gamla Testamenti. Victor Danielsen skrivur soleiðis í áðurnevndu grein um sálmatýðingina hjá Jákupi Dahl:

Eg skal loyva mær at siga tað, at hevði Dahl umsett sálmarnar í prosa og á einföldum máli, hevði betur borið til at lesa teir til uppbyggingar.

Orðbragið, sum Victor Danielsen her hevur á skrivning síni um málið og stöðutakan til málið, kemur seinni framaftur í ymsum líki, oftast leyst við tað gudiliga huglagið kortini, eitt nú í trýssunum og hálvfjerðsunum, tá ið yngri ættarlið av mentafólki vilja fáa seg leys frá tí tjóðskapargrundaða mentaskapinum, men hesin mentaskapurin fekk í eftirkirgsárunum, ið hvussu er partvíst, eina stovnskenda og regluskipandi stöðu í føroyska samfelagnum.

Eftirtíðin

Fyri Victor Danielsen og ymsar missamsintar eftirgangarar hansara er málið ikki eitt amboð til tjóðbyggingar, tað hevur einans gildi í mun til, hvussu greitt og ómakaleyst tað virkar sum boðskiftismiðil. Onnur atlit og aðrar víddir í málinum hava millum nakað og einki at týða. Sama ger um málið er reint ella blandað, fyndríkt ella slættligt. Ja, ov mikið fjölbroytt, ov mikið „føroyskt“ ella „gott“ mál er beinanvegin til tarn fyri hvønn tann, sum antin í skrift ella í talu vil seta sína hugsan fram um, hvat sum er trúarlig ella ótrúarlig viðurskifti. Málið eigur, eftir hesi hugsan, í hvørjum samskifti sum er (enntá skaldskapi) at einfalda seg sum mest bæði í orðavali og setningarlagsliga, eigur at tína burtur av sær alt, ið ikki hevur heimild í talumálinum (hvat tað so er).

Tey seinastu tretivu árin, síðani miðskeiðis í hálvfjerðsárunum, hevur henda málfatanin, einahelst við fyrmynd eftir donskum viðurskiftum og donskum hugburði til danskt mál, so líðandi trokað tann tjóðskapargrundaða mentaskapin

av og fingið regluskipandi stöðu í samfelagnum, í fjölmiðlum, í skúla o.s.fr. Hetta hevur rímligani sett sítt merki á orðbragið í umrøðuni um føroyskt mál og stöðu tess, men verri enn so altíð til gagns fyri ta andligu menningina í landinum alment. Tíðum er henda „ný“-fatanin fyri lítið meiri enn eitt letiskoyti at rokna ella ansaloysi. Og ikki er tað sørt heldur, at hon viðhvørt, eitt nú í bókmentum, fjalir út yvir ein miðlingsskap, sum ikki skapar, men í staðin apar seg eftir øðrum (serliga donskum) við misgóðum hegni.

Endi

Eg fari at enda hesa hugleiðing og taka aftur í tað, eg byrjaði við: varhugan av, at føroyskt mál kanska er framtíðarleyst. Hesin varhugin hevur, sum vit hava sæð, ligið sum ein skuggi á umrøðuni og tí skiftandi orðbragi, hon hevur havt í úti við tvær öldir.

Í okkara samtíð stendur føroyskt máltilvit sum eitt strá í vindi, sveiggjar aftur og fram millum okkurt slag av ansi øðrumegin fyri tí virði, málið hevur (ella kundi havt) fyri eindarkensluna í samfelagnum, fyri okkarara tjóðskaparlígu samling, so at siga, og so eina *skít-veri-við-málinum*-stöðu hinvegin, ið summi vilja rópa upp á fólksins vilja og tað er kanska ikki burturvið heldur í einum samfelag, har *hvørki* sýnist at vera megináliti í øllum valbundnum viðurskiftum.

Men henda stöðan er tó ikki serkend fyri Føroyar.

Víðahvar um Evropa skinklar málkenslan. Alment máltilvit hevur tey seinnu árin fingið lit av teirri (hjá okkum danskt ættaðu) áskoðan, at onnur málsamfeløg enn tey stóru (eitt nú tað ensk/amerikanska) eiga at geva seg til tols við tey líkindi (hvørji tey so eru), ið marknaðarskapt altjóðagerð bjóðar í framburðsins navni, sokallaða. Framtíðin skal vera gagnnýtt, ikki at siga *rational*. Fjölbroytni, ikki síðst málsligt fjölbroytni, er meiri til bága enn nyttu fyri eina slíka framtíð. Mál (eisini føroyskt mál sjálvandi) eiga tískil at verða javnað - ella týnt saman - til eitt altjóðað og marknaðarskilligt nýmál. Annað er trongskygni, heimføðiskapur.

Men hvør veit?

Kanska tekst aftur tað ljós, ið hvørvur úr gátt.

Ið hvussu er:

Spyrst so livst.